

Helsinki 27.6.2003

OIKEUSMINISTERIÖ

1. 07. 2003

ad 17, 41, 2002
OM 013: 50/2002

Oikeusministeriölle

Asia Sovittelutyöryhmän mietintö (2003:2)

Oikeusministeriön asettama sovittelutyöryhmä on valmistellut lakiehdotuksen riita-asioiden sovittelujärjestelmän kehittämistä perinteisen oikeudenkäynnin vaihtoehtona. Suomen Yrittäjät ry esittää oheisesta sovittelutyöryhmän laatimasta mietinnöstä kunnioittaen seuraavat kommentit:

Suomen Yrittäjät pitää kannatettava sitä, että tuomioistuinlaitoksen tehtävät ja asema riidanratkaisijana on otettu laajan arvioinnin kohteeksi. Vaihtoehtoista konfliktinratkaisua yleisesti ja sovintomenettelyä sen erillisenä osana on pohdittu sekä puheena olevassa sovittelutyöryhmän mietinnössä että valtioneuvoston asettaman tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean välimietinnössä (2003:1). On ilmeistä, että yhteiskunnan muuttuessa myös oikeuslaitoksen toimintaa on kehitettävä palvelemaan asiakkaitaan tehokkaammin, nopeammin ja edullisemmin. Pitkän aikavälin tavoitteenasettelussa se merkitsee, että niin virallisissa tuomioistuimissa kuin niiden ulkopuolellakin tarjottava sovittelutoiminta vakiinnutetaan kattamaan yhä laajempaa konfliktijoukkoa.

Suomen Yrittäjät pitää tuomioistuimen sovintomenettelyä hyvänä vaihtoehtona perinteiselle, muutosidonnaiselle tuomioistuinprosessille. Vaikka sovittelu tapahtuukin tuomioistuimen yhteydessä, se antaa riidan osapuolille mahdollisuuden disponoida omasta riidastaan. Sovittelu on myös perinteiseen oikeusprosessiin nähden edullisempi ja nopeampi riidanratkaisukanava, mikä on omiaan alentamaan asianosaisten prosessikynnystä ja täten parantamaan myös niiden oikeusturvaa. Tuomioistuinsovittelu mahdollistaa asianosaisten itsensä hoitaa omaa riita-asiaansa ilman ulkopuolisen asiamiehen palkkaamista. Asianosaisille ei synny prosessista kulumista, sillä kumpikin osapuoli sitoutuu vastaamaan vain omista kuluistaan. Tuomioistuimen sisäisen sovittelijan käytöstä ei synny myöskään kuluja lukuun ottamatta tuomioistuimelle suoritettavaa muodollista käsittelymaksua. Sovitteluprosessin etuutena on niin ikään sen nopeus ja yksinkertaisuus suhteessa perinteiseen oikeusprosessiin, sillä sovittelulta ei edellytetä muutosidonnaisen ja jäykän päätöksentekotavan noudattamista.

Tuomioistuinsovittelu edustaa virallisen puolen sovintomenettelyä, kun taas yksityisen puolen sovittelumenettelystä esimerkin tarjoaa vuodesta 1998 toiminut Suomen Asianajajaliiton käynnistämä sovintomenettely. Asianajajaliiton sovittelijoina toimivat liiton jäsenet, jotka ovat hyväksytysti suorittaneet sovittelijakoulutuksen, kun taas tuomioistuinsovittelun tehtävistä huolehtivat pääasiallisesti tuomarit ellei konfliktin luonne edellytä muunlaisen erityisasiantuntemuksen hankkimista. Näiden kahden

sovintomenettelyn käyttöönottoa Suomessa on pidettävänä esimerkkinä uudenaikaisesta konfliktinratkaisukäytännöstä, joka heijastaa tämän päivän muuttuneita arvoja. Sovintomenettelyllä pyritään vastaamaan oikeuden saatavuuden ongelmiin sekä korostamaan osapuolten vapaata mahdollisuutta sopia riidasta haluamallaan tavalla eli kuten mietinnössä todetaan ”asianosaislähtöisesti”.

Todettakoon kuitenkin, että sovintomenettelyssä aikaansaatu lopputulos ei välttämättä läheskään aina vastaa juridisesti oikeaa lopputulosta. Mietinnössä todetaan, että sovittelijalla on velvollisuus saada asianosaiset ymmärtämään, ettei sovittelun tuloksena aikaansaatu ratkaisu välttämättä vastaa voimassa olevan lain sisältöä. Tällöin osapuolten itsensä harkittavaksi jätetään se, tuottiko kyseinen sovintomenettely heille paremman lopputuloksen kuin mihin virallisessa tuomioistuinprosessissa olisi voitu päätyä. Tämänkaltaisen menettely voi olla omiaan heikentämään sovittelun käytettävyyttä yhtenä konfliktinratkaisun muotona. Toteutuneen ja potentiaalisten ratkaisuvaihtoehtojen keskinäinen vertailu edellyttäisi riidan osapuolilta tukeutumista juridisen asiantuntemuksen käyttöön, jota ei voida pitää sovintomenettelyn taustalla olevan ration mukaisena. Tuomioistuinsovittelun keskeisenä tavoitteena on pyrkimys tarjota riidan osapuolille edullinen, yksinkertainen ja nopea tapa konfliktin selvittämiseen ja tukea täten prosessikynnyksen alentumista ja oikeussuojakeinojen tehokkaampaa käyttöä.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä sitä, että tuomioistuinsovittelussa voidaan taata asianosaisten oikeusturva siten kuin normaalissa tuomioistuinmenettelyssäkin. Se edellyttää sovittelijalta samanlaista esteettömyyttä kuin tuomioistuimen tuomareilta. Turvataksaan riippumattomuutensa ja puolueettomuutensa sovittelija ei näin ollen voi toimia tuomarina sellaisessa riitajutussa, jossa hän on aikaisemmassa vaiheessa ollut sovittelijan ominaisuudessa.

Mietinnössä korostetaan myös sovittelun perustumista tietojen luottamuksellisuuteen. Tämä luottamuksellisuus ulotetaan käsittämään myös sovittelijan oikeuteen käydä kahdenkeskisiä neuvotteluja kummankin osapuolen kanssa erikseen. Suomen Yrittäjät pitää luottamuksellisuutta erittäin tärkeänä sovittelun ominaispiirteinä. Se edesauttaa siviilioikeudellisten riitojen selvittämishalukkuutta ainakin elinkeinoelämän keskuudessa, jossa liikesuhteiden säilyttämiselle ja niissä käsiteltävien tietojen salassapidolle on annettava olennaista merkitystä. Suomen Yrittäjät pitää hyväksyttävänä sitä, että tuomioistuinsovitteluun sovelletaan samaa julkisuusarviointia kuin hallintotoimintaan, jossa julkisuus määräytyy toiminnan luonteen ja sisällön mukaan. Toisin sanoen sovittelun on voitava tapahtua julkisuuden ulkopuolella.

Muilta osin Suomen Yrittäjillä ei ole kommentoitavaa mietinnön johdosta.

SUOMEN YRITTÄJÄT RY

Rauno Vanhanen
johtaja

Riikka Tähtivuori
lainopillinen asiamies